

SZOKOTT-E ŐSZ LENNI PARAGUAYBAN? (VI.)

(Regény)

BRASNYÓ ISTVÁN

ELVÉRZIK A SÖTÉTSÉG

— gondolom, ahogy hozzákoccanok ahhoz a valósághoz, amit képzelek magamnak, odaütődök, mint kavics a pohár falához, magas és csengő hang hasít a fülembé, s egyre inkább elvékonyodik, de mielőtt végleg elhalna, szinte a bőrömön érzem a borzongását, ujjam hegyével kell érintenem, hogy csillapítsam, a poháron is, meg a bőrömön is — mennyi idő múlhatott el megint, azóta, hogy figyelem, igyekszem neki ablakot nyit, hogy kikergessem, akár a szobába tévedt darazsat, nagyjából azzal az óvatossággal is, mintha attól tartanék, hogy felém fordítja a fullánkját, pedig a jellegtelen, lompos éjszaka az, amelyik a fenekével fordul felém, asszú és langyos lüktetés odakinn, amelyet a szeméttelpek szélén képzelhetne el az ember, a bogáncs terjedelmes, dörzspapírként érdes levelei között, megérezve a napközben rájuk hullott por szagát, és most mintha váratlanul eső készülődne, s egy pillanat múlva itt talán minden bugyborékolni és fortyogni kezd, a talaj belsejében, a szint alatt levő üregek öklendezve nyelik a vizet, de hamar megtelnek, és az addig beléjük ömlött is kicsordul, égre fordult fehér és habos hassal, akár a döglött béka, egy terebélyes örvénylés csak, s a talpával felfelé álló elhajlított bakancs alá már semmi odaképzelné az elásott lábat is, a lyukas fazékba meg az egykori fejet, s tán ilyen időben is csillag fürkészi vagy csillagot fürkészik a rozsdát virágzó résen: eddig tudom figyelemmel követni az exteriort, amelynek egy pillanatra része vagyok, de azzal már nem vesződök, hogy az ablakot egészen kitarjam, és a mélyebb átélés céljából közelebb hajoljak hozzá, váltogatva ma-

gam alatt a lábamat, s kutyák nyüzszítését figyeljem, hogy talán párzani szoktak ilyenkor, s hajnalban is összeragadva vonatoznak, mint valami újdonsült lény, amelynek mindkét végén feje van, s még a leghamisabbaknak sem jut eszébe harapni, hanem valami meghökkent és alázatos szemérem van a pofájukon, ahogy lobogó bundával és fülekkel előre-hátra tolatnak, képtelenül arra, hogy azonos haladási irányt válasszanak, hanem most a sötétben inkább talán a holdat kereshetik, rozsdás dróthurokra akadva, és engem nem érdekel ennek a halálos kéjnek a hangja, emez a magas és pokol torkaként visító köt le, nyúzza a bőröm, mintha ötven-dináros királyi ezüstöt csendítenének késpenge fokával közvetlenül a fülem mellett, hogy a rezgéstől lúdbőrzeni kezd fémes hajszálaim töve, hamis ezüst szól talán így, ilyen hangon a hamis időnek: véged van! Ám nincs vége, és a fenyegetés súlyával sem vagyok tisztában, ha nem nekem szól, nem is tudom komolyan fontolóra venni, de vajon nem nekem szól-e, mintha ezt a lehetőséget figyelmen kívül hagynám, vagy úgy vélem, elég hosszú ideje vagyok itt ahhoz — hol tulajdonképpen —, hogy már edzettnek tekintsem magamat ilyen szempontból — ezekről az idegen helyekről bármikor kithetik a szűröm, még ha cseppfolyóssá is válnék, akkor is kilapátolnának, kimeregetnének, az udvarra öntöznének, vagy gumicsövön vezetnének ki az utcára, közben nem hagynának fel a pénznek az örökös felhánytorgatásával, pedig csupán az az ötven-dináros van még a kezem ügyében, egészen a lelkem mélyére ülepülve, nos, az mindenképpen visszamaradna belőlem, tehát ezt az antik érmét szeretnék minduntalan megszerezni, figyelem naponta a szimatolásukat, a szájuk rángását, ahogy lassanként széjjelárad bennük az elszánás, kitölti őket, már-már a szégyenkezéshez hasonló reakciót indítva el bennük, ám csak kibuggyan alóla az eredeti szándék, a keserves zsákmány leltárba vétele, én meg nagy, esetlen medveként várom, hogy lerántsák a bundámat az intellektusom fölé kerekedő lények, ekként végződik barátságos körülszimatolásom: bizonyos pénzt szeretnék megkapni, amely valaha megfordult a kezemen, de mostanra csupán a legendája él, s ez a hatalmas legenda az, amely denevérhangon süvít felém a sötétségen át, engemet is kihozva a sodromból, de legalább magamnak igyekszem számot adni arról, hogy hová is tettem egykor azt a tekintélyes összeget, amely ma mindennél hevesebb érdeklődést vált ki, szinte besugározza körültem a sötétséget, megjegyez, akár az évszázadok múltán fellobbanó

arany fénye, a lidérccláng, habár az egésznek nyoma sincs, nem maradt róla világos jegyzet, még csak a tenyerembe róva se az ott felsejlő betűk között, hacsak nem épp maguk azok a jelek képezik valami feltáratlannak az értelmét, amivel feltehetőleg hiábavalóság foglalkozni, bár az az elképzelés is lehetséges, hogy épp ennek révén jutunk máshová, vagy legalábbis én jutok, egészen pontosan kifejezve: errefelé kényszerülök, mintha nekem volna sietős.

Ezek között a paszuly- vagy paradicsomkarók között a nyárvégen!, mintha semmire sem emlékeznék vagy lehetne semmire sem emlékeznem, hogy mikor is jártam legutóbb errefelé, hirtelen és kanyarodással a fejemben errefelé térve, nem várt irányból ütve rajta a városon, vagy oldalba kapva, magam csodálkozok a legjobban azon, hogy merről, épp a nyomorúságos deszkakerítésen lépve keresztül, amely egyetlen rúgástól elterül a magas fűben, s utána szögesdrót-gubancokkal birkózva — mintha efféle esztelen akadályokat állítottak volna elém, nehogy elérhessem célomat, a közeli és kivilágított terasz szögletét, ahol ketten már javában gajdoltak, sok bort megihattak eddigre, és úgyis mindegy volt már nekik, hogy jövök-e vagy sem, hát kedvem szerint inkább sem, mint igen, de ha már itt voltam, attól tartottam, hogy háttal fordulva a fénynek nem találnék vissza az útra, amit tapostam magamnak, lágy borongás volt a levegőben, akár eső előtt egy kőfal tövében, Belgrádban láttam egyszer ilyet, a bodza elkomoruló lombjának az esőtől hirtelen szürkére változott tükrében, amelyben mintha hanyatt estem volna, és zuhanni kezdtem visszafelé, hova az ördögbe, miközben mintha éveket veszítettem volna, amíg csak bizonytalanul meg nem éreztem magamon a gárdista-egyenruha szövetét, nadrágomon a vörös lampasszal, és a sapka ellenzője be nem határolta fölülről a látóteret, s akkor vágtam oly hirtelen neki az esőnek, mint most ennek a világosságnak, ügyet sem vetve arra, hogy miféle akadályok merülnek fel közben, vas-hordók meg szemeteskannák, tojóznivaló szárnyasok vagy nyulak ketrecei: ennyivel váratlanul tartoztam magamnak ezen a terepen, ha ott és akkor az eső nem tartóztathatott fel, itt most a sötét-ségtől megkuszált fény nem képezhet akadályt híres lábaim előtt, amelyekkel keresztülgázoltam a múlt idő esőjén, most egyszeriben sóska- és paradicsomszálak nem állíthatnak meg vagy az öntözetlen paprikaágások; ám egyáltalán, ha már itt járok, ennél fontosabb dolog belenézni elképzeléseim lyukas fazekába, ame-

lyet valahol a ház konyháján rotyogtathatnak, nem tudom, milyen zsigereket főzve benne, ezen a kültelki poszton, ahová annyira véletlenül vetődtem, akár a megiramodott szél, hanem azok ketten a gajdolást mindenesetre abbahagyták, még kezük a levegőben volt, de már várakozva és érdeklődéssel fordultak abba az irányba, amerről zajosan közeledtem, mintha nem ezt várták volna, vagy egyáltalán semmit sem vártak volna, jól megvoltak úgy, magukban, egy ősz hajú meg egy fiatal, göndör, inkább vörös, mint szőke férfi, az italtól kocsonyás tükrű szemmel — hát mit is képzeltem volna, talán fogadó bizottságot, ahogy szuszogva hatolok itt előre a laza talajon, talán azt kívánnám, hogy a vállamra boruljanak, miként az alkonyati fellegek a sugárkoszorúban — nem olyan időket élünk, szinte végveszélytől terhes a napunk, ha majd a két részeg, de inkább a fiatalabbik, kiadja magából az italt a terasz kövére, s a nagy loccsanás szemcséi a cipőm orrára csapódnak, mintha pontosan a lábam elé vizelnének, akadékoskodni fogok-e vajon, bár nem hinném, mert nyomban le fog kornyadni, akár a májusi tulipán, amely nem tudja elhullatni bíbor szirmait, de a vörös fejére még rá fogok csapni az öklömmel, hogy odakoccanjon az asztal lapjához, s bánom is én, milyen képet vág majd ehhez az agg, hiszen már kitapostam a hónapos retkeit, átcsörtettem a hagymáján, és lábamra tekeredve vonszoltam magam után dinnyéinek indáit, s hogy mindezek után még én mutakozok indulatosnak; ez már nem mindennapi, és kifejezetten rám vallana, ha időközben egy másik, valóságos esőben nem távolodnék el annyira a kőfaltól, a lombok nyirkos tükrének közeléből, hogy ne lehessen szavamam venni, csak még azt látom, hogy széthúzott ajakkal néz rám vagy utánam a göndör hajú, majd a füléig szalad a szája a fájdalomtól, és a kiguvadt szeme fehérje elvörösödik, mi a fenét gondolhat magában, amikor nem tud talpra állni, és beszéd közben összekeveri a hangokat, illetve egyetlen hosszú hang a beszéde, éééééé, aláfestve csecsemőgügyögéssel, vagy ezen a hangmagasságon zubog benne valami, amit hamarosan szintén ki fog adni magából, miután én még mindig igyekszem megmenteni az egyenruhámat, habár nem az van rajtam, s egyáltalán a nyomára sem tudnék már jutni, csak képzelődés mindez, a másik lesz a valós, ahol eléggé benne lehetek a lében, bármit változtat az a helyzetemen? Hátrálva fokról fokra — mert ha szembe haladok, talán akkor is hátrálok —, békés távozó, aki egyszerűen szem elől vész, annak

ellenére, hogy mindig azon vettem észre magamat, akárhol képes vagyok leragadni, olyan benyomás alakulhat ki rólam, miszerint nincs hová mennem, nem tudok hová lenni, vagy annyiképpen értelmezhetnénk ezt a veszteglésemet, tétovázásomat, téblábolásomat a legkülönbözőbb napszakokban, habár csupán kapaszkodót keresek vagy jó kilátást — mire? hová? — az éjszakába, vagy nem is annyira az éjszakába, hanem a sötétségbe, mintha a fegyver célgömbjén át néznék vagy teodolittal mérnék fel valamit, amihez aligha értek, vagy amit hihetőleg el sem tudok képzelni: nos, marad az, hogy megyek ugyanazon az elméleti úton, amerről jöttem, s itt ér utol a kiáltás, női hang, amely nemigen emlékeztet az iménti pendülésre, ahogy fém koccanna fémhez, sokkalta inkább valami madár hívó hangja ez, ami szintén madárnak szól, nem nekem, nem rikoltás vagy riasztás, hanem egyszerű sürgetés, akármire vonatkozhatna, de célja alighanem az én megriasztásom, mintha afféle riadozó, bolygó, hazajáró lélek lennék, aki idegen kebleken keresi üdvösségét — hát ettől aligha futamodok meg, sőt, megtorpanok egy percre a kíváncsiságtól, ugyan miféle krisztusimádásnak lehetek még tanúja (aki látna visszaneézni a gyöngé világosságban, bizonyára fájdalmas mosolyt ismerne fel az arcomon, mintha távoli szélbe szimatolnék az illatok után, és a hangok kesernyés ízére gondolnék, ahogyan a hajnal érhetne itt a hiábavalóan eltöltött éjszaka múltával), hanem hogy Oltsátok le a villanyt! Oltsátok le a villanyt! — ezt hallom, egyszerűen mély lélegzetet veszek, mint aki víz alá számít merülni a következő pillanatban, egy sötét loccsanással eltűnik, és a gyűrűző hullám a feje felett egy pillanatig még arcmását mutatja, amely egyre darabosabb lesz, amíg csak határtalanra nem tágul, és többé semmit sem idéz fel, nem emlékeztet, hiszen maga sem emlékszik.

Emlékszem viszont arra, mintha minden korábban történt volna, zöld és hullámos plexiüveg mögött vagy ezzel elrekesztett helyiségben, talán annak a lépcsőnek a tetejében, ahonnan csizmás lábamon leereszkedtem, furcsán hajlítgatva közben a térdemet, a csizma szára túlságosan szoríthatta a lábamat, vagy a térdem nem jól feküdt meg a peremén, és itt, a lépcső aljában keresztül-lábaltam valami isten teremtményén, miközben egy másik, annak a hasonmása vagy elcsatangolt tartozéka hozzám csatlakozott — volt az egészben valami rendkívül különös, az a félhomály vagy derengés az utcán, azután az a lény vagy teremtmény, hogy egyből úgy kezdtem érezni magamat, mintha sírkőről kölcsönöztem volna

a nevemet, ami korábban meg sem fordult volna a fejemben, most meg egyszerűen szinte tényként könyvelhettem el, és itt is, az utca két oldalán, azok a nyomorúságos udvarok meg kertek, amilyenekre a sorozatosan rám szakadó, szinte egymást váltó, folyamatos sötétségekből emlékeztem, és ezekből valahogy több volt, mint derengésekből, a derengés tudatom egy másik rétegén vonult végig, anélkül, hogy valami módon kapcsolódott volna emehez, és most a derengésbe értem, akárha valami kontinensre tettem volna a lábamat, ahol majd sok dolgot kell még tapasztalnom, hogy esetleg némiképp a keletkezési helyemnek tekintsem, egy napszaknak, amelyben majd felébredek, amely feltétlenül rejtgeti valahol ébredésem időpontját, s most meg váratlanul benne találok magamat, kitéve a szélnek, s mivel szembe fú, erősen le kell szegnem a fejemet, hogy állam szinte a mellemnek préselődik, és most nyoma sincs benne a fájásnak, egyik oldalon sem érzem, olyannyira, hogy meg sem tudnám most mondani, merről kellene valójában éreznem, tehát az állkapcsom békén nagy, egy ideig valószínűleg mással is foglalkozhatok, nem csupán a sajtósával, amely igencsak igénybe szokott venni, de most, hogy visszakaptam vagy visszakerült a lábamra a csizmám, egyszeriben kellemesen kezdem magamat érezni, amint lépegetek vékonynak tetsző lábaimon, a túlságosan feszes és szűk csizmaszár teszi, száraz helyen állt eddig, ha ennyire összeugrott, de legalább nem lepte be a penész, miként várhattam volna, s anélkül, hogy a derengésnek vége szakadjon, vissza is tudtam térni indulásom helyére, s az idő, a napszak, az óra itt sem vált sötétebbre, tehát mondhattam, hogy kikötöttem itt — mondjuk — ebben a házban, bár aligha tudtam róla valamit, legalábbis nem annyit, hogy egyből otthonommá üssem, az otthonom feltehetően máshol volt, ahonnan eltávoztam, bár nem tudom, hogy sorozatosan-e vagy mindahányszor más-más helyről, inkább több helyről is eltávozhattam, míg ide megérkeztem, olyan igénnyel, hogy vissza fogok még térni, és mivel a csizma a lábamon igen feszes volt, nem is adtam ennek a visszatérésemnek olyan nagy időt, ugyanaz a sajtós volt a lábamban, mint azelőtt az állkapcsomban, csupán az aggasztott, hogy nem voltam tisztában sem a nevemmel, sem az arcmásommal: végleges névként ugyan ott volt tenyeremben a bélyeg, a betűk sora, amelyeket kimondani ugyan nem tudtam, de le tudtam volna mindenkor írni, ha megfelelő felületre akadok, sőt le is írtam volna, ha ennek szükségét érzem, ujjaim alatt két redő

közén ott állt *rovó* kezem tenyerében, bármikor felidézhetően, COCQREHELLES, csupán erre kellett emlékezniem, de arcmasomra a képzeletem is reménytelenül rövid és felületes volt, tenyereimmel tapintva arcom nem mondhattam, hogy szakállam van, de borostás voltam, tehát valamitől — az utolsó borotválkozástól számítva — valamennyi időnek el kellett telnie, és ez lehetett hét vagy tíz nap, ennyi volt az, amit ezt megelőzően valahol másutt töltöttem, milyen állapotban vagy helyzetben: erről fogalmam sem volt, a hely meg, hogy hol, egyszerűen nem keltette fel érdeklődésemet, mert az vissza fog még térni, és felismerhetem, ha bármilyen szempontból is érdekelt leszek ebben, s ezt az érdekeltséget máris visszautasíthatom vagy elvethetem, mivel sohasem érdeklődtem kifejezetten a magam dolgai iránt — ha nem egy másutt kibontakozó cselekmény vonz vagy igazgat, akkor mi — tehettem volna fel magamnak a kérdést, de kérdés sem volt, ahogy válasz sincs, csupán ráhagyatkozás, jobb híján az eszemre vagy a véletlenre, invencióimra, s a derengés mindig fakaszt valamit, mert világosságot imitál, pedig csupán kiutat vagy kitérést jelent a fénynek, szolarizációt, hogy a világos a fekete és a fekete a fehér, és huzamosabb ideig nézni, sőt látni így teljesen mást mutat végül, mintha csak az egyik árnyalása volna mértéktelenül kihangsúlyozott vagy bántóan éles, de melyikre nézve?

Ezt én fejtegethettem vagy feszegethettem volna, bekapcsolódva a társalgásba a zöld plexiüveggel lerekesztett szűkös térségben, de nem az a kopasz és alázatos ember, akihez ez igazából illetet volna, neki csak a könnye csorgott, amit ugyan nem tudtam mire vélni, hogy csupán szervi vagy kifejezetten érzelmi alapon megy-e végbe — érdekes módon nem lepett meg vagy nem indított meg, mindössze nagy alakítási készséget és rendkívüli célratorést sejtettem mögötte, mit sejtettem, biztos voltam benne: ez az a jel, amire engedni kell egy tuskóval szemben, mivel éppolyan, mintha beszarozta volna magát, s most a másik felé nyúl azzal a kezével, hogy megszeresse vele, óvatlanságából őt is összekenje — rettentően feldobnak engem ezek a jelenetek, a letámadott fél kezdeti huzakodása, mintha buzerálni akarnák, míg csak észbe nem kap és fel nem csillan előtte a lehetőség, hogy mindez alól megválthatja magát szolgálattal, pénzzel, miegymással, klasszikus görényháború folyik ilyenkor, a mirigyek és a váladékok dolgoznak inkább, elfojtva talán egy-egy fing is felszáll, árnyalatként, nevezhetnének úgy is, hogy ez az iskolamester harca a mímessel, és a kemény,

tökös iskolamester lépéselőnyben van, épp most a feleségére hivatkozik, példaként hozza fel, tétként veti be a játékba, emebbe a családi körbe egy idegen asszonyt, mire a mimes hirtelen meghátrál, afféle ravasz és theatronra illő kitéréssel félreszól — ó, istenem, mennyire kedveltem én ezeket, és most egy iskolamester tesz túl egyikükön a csorgó könnyeivel és a hitvese fehér lába szétfeszítésének ecsetelésével — nos, igen, hiszen az ecset a szakmája, a csorgó olaj meg a döglött lakk, ha tudna vele mihez kezdeni, és nem csupán kancsal Szűz Máriákra futná az indulataiból meg sorvatag, elvirult csecsemő-Jézusokra; majd áttevődik ez a jellem egy másik korba is, a mézeskalácsos mester lázadozni fog a formátlanság ellen a rokon ábrázoló szakmákban, hiszen megvan, hogy mi hogyan készül, minden megtanulható és kiismerhető, ami viszont nem, az nem való erre a világra, ebben engesztelhetetlen marad eszme és eszmény; de most itt a feleség lába következik, a szegénység verte lába, amelyet nem hajlandó a nyomorra széttárni, nincs keféls; ezzel a világgal vagy ezen a világon? — hanem a váladékoknak fel kell törniük az emberből, s ezt a megkomponált jelenetet szemlélve nagyjából mindegynek tűnik, hogy a test mely részén keresztül, csupán a felületes szemlélő hajlamos arra, hogy tragédiát sejtjen minden elcseppenő orr vagy lógó takony mögött; a kurva anyátokat! Valahol belül, mármint bennük, számomra ismeretlen rendszerben komoly fordulatai is voltak ennek az okvetetlenkedésnek, és ilyenkor az iskolamester valószínűleg újabb adag könnyet eresztett meg vagy szitkokat és rágalmakat fújt valami bácsi vagy palánkai, esetleg futaki más iskolamesterek ellen, lilába játszó fejtetővel tett újabb erőfeszítéseket, hogy a maga javára billentse a mérleget, akár átlátszó volt ez, akár nem, gondolom, diadalra juthatott, és parádés alkotását elhelyezte a plexiüveggel szembeni falon, zöld sugárzásba, és este már bikkantatható, vagy kielégítette emez a diadal, amit a mimesen aratott, nem tudom: két haszontalan, pokolravaló ember, akikre lassan ráesteledik, csak ennyit láttam belőlük a megemésztetlen és megemészthetetlen világosságban, amelyet minduntalan visszakerődztek, mondhatnám úgy is, hogy két helyi művész, amennyiben itt erre a művészetre szükség van, és nem veszítette még el véglegesen a mecénását — a művészeteket mindig nagyobb hűhóval zajlónak képzeltem el, sok ah! és oh! felkiáltástól meg sóhajtozástól kísérve, az elismerés heves megnyilvánulásaitól, hogy bravó! meg bis! — és ezek most nekem tönkreteszik az illúziómat,

hogy úgy érzem magam, mintha túlságosan is sok piláfot ettem volna napközben a zsidó menzán, amelynek az volt az előnye a többi menzával szemben, hogy itt senki sem politizált, itt az idős hölgyek szipkából szívták a cigarettát vagy csipesszel fogták, és némelyek étkezés előtt kezet mostak, és csupán egyszer lökte fel valaki a teliaggatott fogast, bele a kelkáposztába, de utána illetudóan elpirult, mint aki nem jut levegőhöz. Ilyen környezet smakkolt énnekem, smakkolt volna, mert itt senki soha meg nem haragudott, vagy ha megharagudott is, nagyon gyorsan elpárolloghatott a mérge, és egyetlen hangos szóváltásba sem kapcsolódhattam be, mert nem is volt ilyen, a vizeskancsók is üvegből voltak, és nem bádogból, senki sem tartott attól, hogy a kosztosok egymás fejéhez fogják őket csapkodni, és cudar nótát énekelnek beszszelve az összetolt asztaloknál, vagy a felszolgálónő fenekébe csípnek vagy egyszerűen megbirizgálják: az ilyesfajta kezdeményezésnek itt eleve fasza tört, ez az utca másik oldalán ment, ahová ki volt írva, hogy KOLLEKTÍV, és én szívem szerint oda csatlakoztam volna, az önkéntelen felkiáltások és az őszinte véleménynyilvánítások özönébe, a hétpróbás öreg hivatalnokok közé, akik kerékpáron járták a várost, és a biztonság kedvéért láncdarabot hordtak a kabátjuk zsebében, de nem kerékpárláncot, hanem olyat, amilyent a kísértetek viselhetnek, és ezt számomra kideríthetetlen céllal, hogy netán valamihez odakötte vontassák magukat vagy esetleg láncra verjenek valakit, valami megrögzött adósát a hivataluknak, vagy csupán azért, hogy ezzel zárják be a kerékpárt, de sohasem zárták, a láncuk meg mindig csörtögtek valahol, talán a derekuk köré tekerve — már arra is gondoltam, hogy esetleg kóbor kutyát szeretnének fogni, hogy ne legyenek annyira magányosak, és ha zsinigre kötnék, azt akármikor elrághatnák, mert ezek a kutyák olyanok, akár a szerelmesek, nem nagyon tűrik a kötöttséget, vagy ők maguk voltak holdkórosok, s ezzel a kopott láncsal lakatolták oda csuklójukat a nyikorgó sodronyú vaságyuk végéhez, amelyet talán sohasem illethetett asszony teste, két ember súlya alatt a sodrony annyira kinyúlt volna, hogy az alul fekvő feneke feltétlenül érinti az ágy alatt levő üres befőttes üvegeket, bár ha eltörnének is, sebet nem ejthetnének rajta, mert a sodrony szövése akár a láncingé, aki benne fekszik, alulról sebezhetetlen; szóval, ehhez a magányos ágyhoz lenni odaláncolva éjszakáról éjszakára, viselve azt a kockázatot, hogy esetleg kígyúlhat a szalmazsákja, s akkor már késő pizmogni a lakat zárjá-

val, amúgy meg hogyan vonszolhatna maga után az ember egy lángoló ágyat vagy vörösre hevült ágysodronyt — mindezek olyan kérdések voltak, amelyeknek fontosságát, sőt súlyosságát átérezhette az ember, anélkül, hogy valóban problémát is jelentettek volna a számára — ám látni kellett, ahogy délutánonként a söntésnél itták a fröccsöt, külön-külön a sarokba húzódva és szóttan magányosságban... tüzet kellett volna kiáltani vagy vizet fröcskölni rájuk, lehetőleg hosszú sugárban, akár az éjszakai vízköpő... Mindezt a csizmám sarkára kötve vonszoltam magam után, és hullámzott a nyomomban, akár a hajnal felé lenyugvó hold a pocsolyák tükrében, terepi szolgálatot teljesítettem, és magányos voltam, közben sóvárogva gondoltam asszonyomra, akiről nem tudtam, hol lehet, és az ő keresésére kellett volna fordítanom minden időmet és erőmet, és nem a vasúti töltésen gyalogolnom éjszakánként, mintha vonatot várnék, hogy futtában felpattanjak rá, és vitába kezdjek valami álmos kalauzzal, aki örökös szomnolenciával küszködve rálép az ember lábára — érdekes, hogy a világ valamennyi kalauza mennyire mocskos, gyűrött ruhájú és primitív lény, mindig sarkig nyitott nadrágslliccel imbolyog a szerelvénnyek folyosóin, úgyhogy nyomban az izzó ágysodronyt juttatják az ember eszébe, meg a hosszú gatyás, lógó gatyamadzagú hivatalnokokat: bizonyára rengeteg bajom lehetett ezekkel a kreatúrákkal, ha annyit foglalkoztatták mindenkor a fantáziámat, hogy gyakran már a lényegre sem figyelhettem tőlük, csupán egyetlen olyan élmény kötött a valamikori, az egykori utazásokhoz, amely mindenképpen a hajnalt, a fokozatosan ezüstbe forduló derengést jelentette a számomra, amikor egy szaxofonos az elhamvadó harisnyájú világitás alatt váratlanul talpra szökkent, és nyálazni kezdte a szaxofon fúvókáját, amelytől fogai szinte egészen, a tövükig lekoptak, majd belefújt, mintha az ember kabátjába fújtak volna bele, s a hangtól nagy, megfagyott árnyékok kezdtek zörögni, akárha bádogból lennének, és kinek jutott eszébe a lekonyuló vers, mely jeles és izgága embernek, aki már fuldoklott az őszi pályaudvarok kénköves mozdonyfüstjétől és a mellékhelyiségek kátrányszagától, amikor még csak a tejeskofák járnak Kálmán Imre szülőháza előtt:

*Milyen fehérek tudnak lenni az éjszakai utak!
Holtak fűjják, elmetszett szárnyak kavarrják porukat!*

Végtére is elharapózik, túlárnyal mindent az ezüst vagy csupán a csillogása, mintha a csontokra rakódna le zománcként, üledék-ként, és megszűnik az egybehangzása, kioldja valaki a bokrétát!... és most ez a sodródás, mind feljebb vagy egyre lejjebb, az égbolt meg a tükre, amit állít, s a kettő között haladni egyre sebesebben, mint akit felszippant a szivárvány, felszippantja mind a kilenc életét.

A szürke ló, kocsiba fogva, a tört sugarú napsütésben igyekezett hosszúra nyújtott, szőrös ajkaival elérni a felmagzott, száraz fűcsomót a fa tövében, alighanem megérezhetett ekkorra, reggel óta úton voltunk, egyre csak nyújtogatta a nyakát, hogy lazítson a gyeplőn, míg nagy hangon rá nem kiáltottam a vällig érő deszkakapu felett:

— HÓ!

Egy ideig nyugton maradt, öreg jószág volt már, és sejtette, mi lakozik bennem, de tudtam, ha nem nézek oda, megint újra-kezdí majd, legalább megítathattam volna, ám a kútban szinte a talajjal egy szintben állt a víz, tyúktollak úszkáltak rajta, valahogy olyan színe volt, mintha valaki belemosta volna a csizmáját, hát ebből ló biztosan nem inna, nem is próbálkoztam vele, a kutya a hátam mögött meg tépte a láncát, hát úgy volt már, hogy agyonvágom, de legalább seggbe rúgom; a ház körül viszont senki, sehol senki, egyetlenegy dünnögő, ágyban fekvő öregasszony volt a házban, talán az egész utcában, az egész Kuracfaluban, vad, ködszínű, bozontos ősz hajjal, a ház padlója pedig mintha parafából lett volna, hajlott és be- beszakadozott a lépteim alatt, iparkodtam is kifelé, amilyen sebesen csak lehetett, no, nem, a fene a dolgotokat, ezt nem fogjátok elsütni nekem, ebből már nem esztek, és amikor a lábam már a koci csatlóján volt, hátratekintettem még, és egy pillanatra feltűnt az ablaküveg tükrében az arcom, de ahogy körülnéztem, semmi olyan nem akadt a kezem ügyébe — téglá, kerékvető kő, fületlen bili, akármi —, amit az indulattól elsápadva belevághattam volna, hogy inkább az országút vezessen keresztül a fejemen!

Pedig valamikor! vagy nemrég! vagy ki tudná megmondani, hogy mikortájt, amikor még minden együtt volt, illetve a gondolat és az elképzelés még nem szakadt el az anyagtól, és a jövőendő nem kedélybetegre alapozott, hanem a macskakő még egészségesen pendült a kerekek vasalása alatt, és a kocsisok nem egymás rakományára sunyítottak, a magas társzekerek az égben jártak,

fellegeként lobogtak tova — nos, ekkor még érdemesnek tűnt sarcolni a világot, nem elszegényedett fukarok uralták, pontosabban igyekeztek kiterjeszteni felette uralmukat, az üresség és a néptelenség felett, mintha kipusztult volna a cigánytábor, nyakig betemetett volna bennünket a föld, mindent eltemetett, egyszerűen megemelkedett a szintje, mintha az egész logikus és reális történelem a föld alatt volna, és ugyanakkor a papírhalmban folytatódna, munkálkodna, akár a nyű, a szű, az atka, a gomba, egyre fogyatkozó számú betűvel, mind kisebb lehetőséggel az értelemre, hogy ezeket a fogalmakat valamikor is össze lehessen vonni, ne csámborogjon el az egykori jelentés, ami már nem is ugyanazt jelenti a fokozatosan elforduló idiómában, hanem mit jelenthet, lófaszt, hogy a teóriáink nyakon fostak bennünket a szarvas időben, és ballagunk utánuk az ökor farkához kötve, arra várva, hogy majd egy napon, ó, egy napon . . .

Miután sebesen tisztáztam szemléletemet, felültem újabb néze-
teimnek, végbement bennem a kinyomott hegyű sipka átváltozása, ismét a szemhatár felé néztem, és eszembe jutottak rokonaink, akik ott laknak a szemhatáron, a szemhatáron túl, akik ott vannak belesüppedve valamibe, beásva komposztba, ganéba, televénybe, és én nézek ki az éjszakai ablakon, és bolha mászik rajtam, és hallom a horkolást az ólak felől, ejnye, vagy valamelyik sertés állat horkol itt emberi hangon, vagy valaki kapta magát, részeg fejjel, és befeküdt közéjük éjszakára: minden kész rejtelem és nyilvánvalóan szerencsétlen megoldás.

De hát hová lett az ezüst a fehér falakról, egyszeriben mintha fázni kezdenék, talán a bortól, amit meg sem ittam, de meg kellett volna innom, mindig ez merül fel bennem, és mekkora távolság van itt hirtelen közötttem meg a bor közt, még akkor kellett volna odakanyarodnom a csárda elé, amikor a kocsin ültem, sőt, még korábban, amikor még lovam volt és ló járt alattam, és nálam volt a pénz is, amit lépten-nyomon követelnek tőlem, rajtam, kutatnak utána a holmim között, s azt valóban képtelen vagyok elviselni, hogy összefogdossák, megforgatják, majd hogy magukra nem öltik az avítas darabokat, csupa fodor meg selyem mindegyik, idegen kontinensre való, vagy hidaljuk át azzal, hogy egy másik korszakba, későbbibe-e vagy előbbibe, ezt elhanyagolhatjuk, akár a látványt, ahogy két gyertya között nézve keresztül asztalnál ülök merev derékkal, két kézfejem van csupán az asztalon, nem kocsmai könyöklés ez, és a hajam egészen ritkás,

talán az éghajlat miatt van, vagy a klíma terményei, amelyeket elfogyasztok, váltják ki átalakulásomat, bár nem vagyok tőlük zömökebb, inkább karcsúbbnak látszom a szokottnál, és az éjszakai hangok semmiképpen sem az itteni és mostani csend, inkább rikoltozás vagy távolságtartás, bekiáltozott tér a jelenlegi némaság helyett, és szemben velem talán asszonyom ül, most döbbenek csak rá erre, vagy érzek meg valami kihívást a tekintetében a fagyos és merev, páncélszerű plasztronom alatt: nos, ez az öltözék sikkad el rólam fokról fokra, foszlik le a bőromról, mintha sietős és nagy erőbevetést igénylő munkával foglalnám el magamat, erre születtem volna, és csupán a sebes, hatékony fogást mérlegelném tevékenységem közben, hogy dolgom lendületesebben haladjon. És egy pillanatra mégis megtorpanva, oda nem illő vagy egyáltalán hova illő gondolattal ismételten nyújtom a kezem valamiért, amit a számba veszek, s nem tudom, mi az, étel-e vagy élvezeti cikk, az íze után ítélve egyik sem, tehát fogyasztok valamit, amiről sejtelmem sincs, hogy mi lehetne, valaha talán dohányt rágtam így, de annak az ízét ismerem, és ez nem dohány, hanem idegen, semleges ízű, sajtolt növény vagy levél, s valami hatása előbb-utóbb mutatkozni fog. Mintha feneketlen vödörrel szaladgálnék, azzal az elszánással, hogy én is merítsek valamit. De addig is elködösülő, olajosra váló tekintettel, miközben arcomat egyre inkább előnti a verejték, és csukott szájjal a megmagyarázhatatlan masszát rágom, amelynek sem eredetét, sem rendeltetését nem ismerem, és úgy tűnik, velem szemben asszonyom is ugyanígy tesz, és arca ugyancsak homályban marad, akár az enyém, csupán állkapcsának lassú mozgását tudom megfigyelni, ami a gyertya lobbanó lángjától vetett árnyék is lehetne, szinte a magam arckifejezését olvasva le az övéről, egyre várom a felerősödő morajt vagy dübörgést, a kiszabadult vagy szabadjára eresztett elefántok csörtetését, a türelmetlenségtől egyre ritkábban és mind mélyebbeket lélegezve — hol láttam vagy hol éltem át ezt, hová lett ez a pillantásom, milyen hely marad itt elképzeléseimnek?

Ám más elhatározás szerint nyelvemet inkább foghíjas ínyemre tapasztva hallgatom, hogyan folyik odakinn a faszolás: már hajnalban nekifogtak, hogy mindannyian idejében megkapjanak mindent, hordókat lökdösnek lefelé, amelyek nagyokat puffannak, meg ládákat dobálnak a földre, törődik is valaki valamivel, ha folyik, hát folyik, ha reped, hát reped, reggelig még feltámad a

szél, s ahogy neki-nekiiramodó rohamokban fújni kezd, emelgeti majd, dobálja a lovak sörényét, hónak, mondod, hónak még nyomma sincs, az emberek pedig végre faszolnak, amit csak érnek vagy osztogatnak, tavottát meg benzint is — a gyertyafénytől az ellenkező irányban levő ablak felé fordulva, amely a mindenkori derengésbe néz, várok még egy ideig (a kopár terepen csak messze sejteni egy-két fúrótoronyt, de azokat is már elhagyták, üres alattunk a föld méhe, vigasztalanul kotyog benne a hideg talajvíz), amíg szét nem viszi a fene őket; különben is oly ritkán van faszolás, és oly hosszú időre szól, bár valahol azonban mégiscsak számon tartják, ahogyan mindenkit számon tartanak, sohasem kell attól félni, hogy valaki nincs számba véve, valahol nagyjából azt is tudják, ki mennyit alszik, megközelítő pontossággal létezhetnek ilyen adatok, ám ezek annyira felszínes dolgok, hogy nem lehet rájuk alapozni, mert amit valaki nem kap meg vagy nem irányoznak elő a számára, azt magának kell megszereznie — ez mindenesetre alapvető hiba, gáláns nagyvonalúság, sőt rendszerbeli érdektelenség; a falnak idebenn valami hihetetlen színe van, amilyenre a falusi tűzhelyeket szokták festeni, fehér, felengedve sárgával és kézzel, a kék átüt a sárga sápadozásán, és leginkább a hamuszín felé hajlik, már-már szinte arc- vagy bőrszín, ahogy jóformán különválnak a háttértől, ez az árnyalat mindenesetre közelébb jön, mintha még nem ülepedett volna le a rapacos falra, valami étkezédét juttat az ember eszébe, és aki állt valaha ilyen étkezédének az ajtajában, nyomban megérzi a bőrére vetülő sápadtságot, a valós színek fáradtságát, fásultságát, háttérükben a még néptelen konyhával, vagy a konyha esetleg kirekeszthető, leválasztható, elszigetelhető, mind a gondolattól, mind az elképzeléstől, csupán az alacsony terep marad a döntő, és körös-körül, mint egy végtelenül gyűrűző fekete hullám, a szántások barázdái, s mi üti ezt a végtére is mozdulatlan hullámot a benti hamuszínűhöz hasonlóra váló, zselészerűen ruganyos, mondjuk, egy kiáltásra, zörejre egyetlen tömbben megránduló égbolt alatt, annak a rövidke időnek a feszültségével, amíg az ember a köpönyege zsebéből elővesz egy kézigránátot, s miután akvitalja, hatalmasra tátott szájában a foga közé szorítja, és immár a megjegyzés igénye nélkül gondol három különböző számot.

(Folytatjuk)